

# Голас Радзімы

№ 3 (1781)  
20 студзеня 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ  
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.  
Цана 4 кап.

**АД**

**ЦЭНТРАЛЬНАГА  
КАМІТЭТА КПСС,  
ПРЭЗІДЫУМА  
ВЯРХОЎНАГА  
САВЕТА СССР  
І САВЕТА  
МІНІСТРАЎ СССР**

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Саветаў Саюза, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР з глыбокім жалем паведамляюць, што 11 студзеня 1983 года пасля цяжкай працяглай хваробы памёр вядомы дзеяч Камуністычнай партыі і Саветскай дзяржавы, кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі, член Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Герой Сацыялістычнай Працы **КІСЯЛЁУ Ціхан Якаўлевіч**.

**ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ  
КПСС  
ПРЭЗІДЫУМ ВЯРХОЎНАГА  
САВЕТА СССР  
САВЕТ МІНІСТРАЎ  
СССР**



**АД ЦЭНТРАЛЬНАГА КАМІТЭТА КАМПАРТЫІ БЕЛАРУСІ,  
ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР І САВЕТА МІНІСТРАЎ БССР**

Цэнтральны Камітэт КП Беларусі, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР і Савет Міністраў БССР з глыбокім жалем паведамляюць камуністам, усім працоўным рэспублікі, што 11 студзеня 1983 года пасля цяжкай працяглай хваробы памёр **Ціхан Якаўлевіч КІСЯЛЁУ** — вядомы дзеяч Камуністычнай

партыі і Саветскай дзяржавы, буйны кіраўнік і арганізатар партыйнага і саветскага будаўніцтва ў Беларусі, кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, член Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы.

**ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ  
КАМПАРТЫІ БЕЛАРУСІ**

**ПРЭЗІДЫУМ ВЯРХОЎНАГА  
САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР**

**САВЕТ МІНІСТРАЎ  
БЕЛАРУСКАЙ ССР**

# Ціхан Якаўлевіч КІСЯЛЁЎ

11 студзеня 1983 года пасля цяжкай і працяглай хваробы памёр кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, член Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Ціхан Якаўлевіч Кісялёў. Не стала сярод нас вядомага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, жыццё якога цалкам аддадзена вялікай справе будаўніцтва камунізму.

Ціхан Якаўлевіч Кісялёў нарадзіўся 12 жніўня 1917 года ў вёсцы Агародня цяпер Добрушскага раёна Гомельскай вобласці ў беднай сялянскай сям'і. Член КПСС з 1940 года. Скончыў Гомельскі педагагічны інстытут і ВПШ пры ЦК КПСС. Доўгі час працаваў настаўнікам, загадчыкам навучальнай часткі сямігадовай, дырэктарам сярэдняй школы. З 1944 года Ціхан Якаўлевіч Кісялёў на

партыйнай рабоце. Быў інструктарам Гомельскага абкома партыі, кіраўніком лектарскай групы Брэсцкага абкома, намеснікам загадчыка, загадчыкам аддзела прапаганды і агітацыі ЦК Кампартыі Беларусі. З 1952 года Ц. Я. Кісялёў з'яўляўся першым сакратаром Брэсцкага абкома партыі, затым сакратаром і другім сакратаром Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі. На працягу амаль дваццаці гадоў ён працаваў Старшынёй Савета Міністраў Беларускай ССР. Тут ярка раскрыліся ўласцівыя Ціхану Якаўлевічу Кісялёву выдатныя якасці таленавітага партыйнага і савецкага кіраўніка. Ім многае зроблена на мабілізацыі працоўных на аднаўленне разбураных у гады вайны гарадоў, вёсак, прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў, саўгасаў, па далейшаму развіццю прадукцыйных сіл рэспублікі. За гэтыя

гады ў Беларусі створаны новыя галіны эканомікі, на высокім рубяжы выйшла сельская гаспадарка, ажыццёўлены вялікія сацыяльныя пераўтварэнні.

З 1978 года Ц. Я. Кісялёў працаваў намеснікам Старшыні Савета Міністраў СССР. У кастрычніку 1980 года Ціхан Якаўлевіч Кісялёў быў выбран першым сакратаром ЦК Кампартыі Беларусі. Ён з XXII з'езда партыі з'яўляўся членам Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. З кастрычніка 1980 года Ц. Я. Кісялёў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС. Ён выбіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР чацвёртага і наступных скліканняў, з чэрвеня 1981 года — член Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

Ціхан Якаўлевіч Кісялёў на ўсіх участках, куды яго накіроўвала партыя, пра-

яўляў творчасць і ініцыятыву ў ажыццяўленні палітыкі КПСС. Яго вызначалі высокая кампетэнтнасць і эрудыцыя, прынцыповасць і дзелавітасць, увага і чуласць да людзей, асабістае абаянне і скромнасць. Усё гэта здабыло Ціхану Якаўлевічу шырокае прызнанне і аўтарытэт.

За вялікія заслугі перад Камуністычнай партыяй і Савецкай дзяржавай Ц. Я. Кісялёву ў 1977 годзе прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы. Ён узнагароджан пяццю ордэнамі Леніна, ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, «Знак Пашаны» і многімі медалямі.

Светлая памяць аб Ціхане Якаўлевічу Кісялёве, верным сыне ленінскай партыі і савецкага народа, палымяным партыёй і камунісцэ, назаўсёды захавецца ў сэрцах савецкіх людзей.

Ю. У. АНДРОПАЎ, Г. А. АЛІЕЎ, М. С. ГАРБАЧОЎ, В. В. ГРЫШЫН, А. А. ГРАМЫКА, Д. А. КУНАЕЎ, А. Я. ПЕЛЬШЭ, Р. В. РАМАНАЎ, М. А. ЦІХАНАЎ, Д. Ф. УСЦІНАЎ, К. У. ЧАРНЕНКА, У. В. ШЧАРЫЦКІ, П. Н. ДЗЕМІЧАЎ, У. І. ДАЛГІХ, В. В. КУЗНЯЦОЎ, Б. М. ПАНАМАРОЎ, Ш. Р. РАШЫДАЎ, Э. А. ШЭВАРДНАДЗЕ, М. В. ЗІМЯНІН, І. В. КАПІТОНАЎ, К. В. РУСАКОЎ, М. І. РЫЖКОЎ, Т. М. МЕНТЭШАШВІЛІ, А. Н. АКСЕНАЎ, В. Г. БАЛУЕЎ, У. І. БРОВІКАЎ, М. І. ДЗЕМЯНЦЕЙ, Я. П. ІВАНОЎСкі, Ю. Б. КОЛАКАЛАЎ, А. Т. КУЗЬМІН, М. І. ЛАГІР, У. А. МІКУЛІЧ, У. Ф. МІЦКЕВІЧ, М. Н. ПОЛАЗАЎ, І. Я. ПАЛЯКОЎ, Л. С. ФІРЫСАНАЎ, Ю. М. ХУСАІНАЎ, І. Я. ЯКУШАЎ, У. Е. ЛАБАНК, Н. Л. СНЯЖКОВА, У. П. ШАПЛЫКА, Л. Г. КЛЯЦКОЎ, А. А. МАЛАФЕЕЎ, В. В. ПРЫШЧЭПЧЫК, Я. Я. САКАЛОЎ, С. М. ШАБАШОЎ, Г. Г. БАРТАШЭВІЧ, М. А. БАРЫСЕВІЧ, Л. Д. БРЫЗГА, Я. І. КЛІМЧАНКА, У. Л. БЯДУЛЯ, Я. І. СКУРКО (МАКСІМ ТАНК).

## ПАХАВАННЕ ЦІХАНА ЯКАЎЛЕВІЧА КІСЯЛЁВА



Ля труны Ц. Я. КІСЯЛЁВА.

Болем адазвалася ў сэрцах працоўных Беларусі журботная вестка аб смерці вядомага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, кандыдата ў члены Палітбюро ЦК КПСС, першага сакратара Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі Ціхана Якаўлевіча Кісялёва.

13 і 14 студзеня мінчане, жыхары рэспублікі развіталіся з Ц. Я. Кісялёвым. У Доме ўрада, у зале Вярхоўнага Савета БССР, была ўстаноўлена труна з цэлам памёршага. Ля труны — вянкі ад Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР. Уздоўж пастамента — вянкі ад Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, ад Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, ад Савета Міністраў БССР, ад працоўных РСФСР, Украіны, Літвы, ад Ваеннага савета і камандавання Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі, ад ЦК ЛКСМБ, ад абкомаў КПБ і аблвыканкомаў, міністэрстваў і ведамстваў, грамадскіх арганізацый Беларусі і працоўных калектываў.

Тут жа вянкі ад генеральных консульстваў ПНР і ГДР у Мінску, ад землякоў, родных і блізкіх памёршага.

Перад пастаментам на чырвоных падушчак — залаты медаль «Серп і молат» Героя Сацыялістычнай Працы, пяць ордэнаў Леніна, ордэны Кастрычніцкай Рэвалюцыі і «Знак Пашаны», іншыя ўзнагароды, якімі Радзіма адзначыла вялікія заслугі Ц. Я. Кісялёва перад Камуністычнай партыяй і Савецкай дзяржавай.

Ганаровую варту ля труны неслі сакратар ЦК КПСС І. Капітонаў, першы сакратар ЦК КПБ М. Слюнькоў, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Палякоў, Старшыня Савета Міністраў БССР А. Аксёнаў, члены і кандыдаты ў члены Бюро ЦК Кампартыі Беларусі, лётчыкі-касманаўты СССР П. Клімук, У. Кавалёнак, кіраўнікі дэлегацый саюзных рэспублік і абласцей РСФСР.

Даніну павагі памёршаму прыйшлі аддаць рабочыя, інжынерна-тэхнічныя работнікі і служачыя аб'яднанняў, прадпрыемстваў і будоўляў Мінска. Ц. Я. Кісялёў унёс вялікі ўклад у справу мабілізацыі працоўных на барацьбу за аднаўленне разбураных у гады вайны народнай гаспадаркі, гарадоў і вёсак, далейшае развіццё прадукцыйных сіл рэспублікі. Ён лічыў неабходным пастаянна быць у вытворчых калектывах, умеў выклікаць людзей на шыроку размову аб надзённых задачах сацыяльна-эканамічнага і культурнага будаўніцтва, прыкладзення ў дзеянне ўсіх рэзерваў інтэнсіфікацыі эканомікі, паскарэння навукова-тэхнічнага прагрэсу, павышэння эфектыўнасці ва ўсіх сферах грамадскай вытворчасці, найстражэйшага рэжыму эканоміі, умацавання працоўнай дысцыпліны.

З памёршым развіталіся сельскія працаўнікі. Сыну сяляніна, Ціхану Якаўлевічу былі добра вядомы клопаты земляробчы, на сваім жыццёвым вопыце ён зведаў цану хлеба. Ц. Я. Кісялёў з уласцівай яму настойлівасцю пастаянна і глы-

бока ўнікаў у праблемы развіцця сельскай гаспадаркі, усяго аграпрамысловага комплексу рэспублікі, паляпшэння сацыяльна-бытавых умоў жыхароў вёсцы.

У жабобнай калоне — ветэраны Вялікай Айчыннай вайны і працы, вучоныя і пісьменнікі, архітэктары і мастакі, майстры сцэны і кінаэкрана, студэнты, школьнікі, якія прыйшлі сказаць сёння апошняе «бывай» Ц. Я. Кісялёву.

У сувязі з заўчаснай смерцю Ц. Я. Кісялёва ў адрас Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Беларускай ССР наступілі шматлікія тэлеграмы і пісьмы ад Цэнтральных Камітэтаў, Прэзідыумаў Вярхоўных Саветаў, і Саветаў Міністраў усіх саюзных рэспублік, ВЦСПС, крайкомаў, абкомаў, гаркомаў КПСС, іншых арганізацый краіны, а таксама з-за мяжы.

На імя Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Палякова атрымана тэлеграма генеральнага сакратара ААН Хаўера Перэса дз Куэльера, у якой гаворыцца:

«Ваша Правасхадзіцельства, з вялікім смуткам я даведаўся аб смерці пана Ціхана Якаўлевіча Кісялёва, першага сакратара Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі.

Я хацеў бы выказаць Вам і праз Вас ураду і народу Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі мае шчырыя спачуванні ў сувязі з гэтай журботнай падзеяй. Прасіў бы Вас таксама пера-

даць смуткуючай сям'і мае ідучае ад усяго сэрца спачуванне з прычыны непаткаўшай яе страты».

...Настаюць апошнія минуты развітання. Спыняецца доступ у залу, дзе ўстаноўлена труна. З памёршым застаюцца яго родныя і блізкія.

Кіраўнікі Кампартыі Беларусі і ўрада рэспублікі выносяць труну з цэлам Ц. Я. Кісялёва на запоўненую тысячамі мінчанамі плошчу імя Леніна і ўстанаўліваюць яе на пастаменце.

Адбыўся жалобны мітынг, прысвечаны памяці Ціхана Якаўлевіча Кісялёва. Яго адкрыў старшыня ўрадавай камісіі па арганізацыі пахавання, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Палякоў.

Ад Цэнтральнага Камітэта КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР выступілі сакратар ЦК КПСС І. Капітонаў.

Ён сказаў: — Увесь жыццёвы шлях, выдатна працоўная дзейнасць Ціхана Якаўлевіча з'яўляюцца яркім прыкладам беззапартнага ветнага служэння справе партыі, нашай сацыялістычнай Радзіме.

Яго арганізатарскі талент у поўнай меры раскрыўся на кіруючай рабоце ў Брэсцкім абкоме партыі, Савета Міністраў рэспублікі, на пасадзе першага сакратара Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі.

Ціхан Якаўлевіч Кісялёў аддаў многа сіл, унёс значны ўклад у развіццё народнай гаспадаркі, навукі і культуры

# ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ

## аб пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі

13 студзеня адбыўся нечарговы пленум ЦК Кампартыі Беларусі, які разгледзеў арганізацыйнае пытанне.

Першым сакратаром Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі выбраны СЛЮНЬКОЎ Мікалай Мікітавіч. Доўгі час ён працаваў у Беларусі на розных участках партыйнага і гаспадарчага будаўніцтва. Апошнія гады з'яўляўся намеснікам старшыні Дзяржплана СССР.

У рабоце пленума прыняў удзел сакратар ЦК КПСС І. Капітонаў.

республики, у камуністычнае выхаванне працоўных. Намаганьнямі працавітага беларускага народа, з брацкай дапамогай усіх народаў Савецкага Саюза ў рэспубліцы створаны новыя галіны эканомікі, узнялася сельская гаспадарка, непазнавальна пераўтварыліся гарады і вёскі. Для камуністаў і беспартыйных Ціхан Якаўлевіч служыў прыкладам высокай ідэйнай перакананасці і прынцыповасці, працавітасці і асабістай скромнасці. Беззаветнай адданасцю справе камунізму, чуйлівай і ўважлівай адносінамі да людзей ён здабыў усеагульную павагу і аўтарытэт у нашай партыі. Светлая памяць аб Ціхане Якаўлевічу Кісялёве, які аддаў усё сваё жыццё служэнню Камуністычнай партыі, сацыялістычнай Радзіме, назаўсёды захавана ў нашых сэрцах.

— Дзе б ні працаваў Ціхан Якаўлевіч Кісялёў, куды б ні накіроўвала яго партыя, — падкрэсліў у сваім выступленні першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі М. Слюнькоў, — ён з уласцівай яму энергіяй, настойлівасцю і адказнасцю дабіваўся паспяховага вырашэння задач гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, аддаючы гэтаму ўсе свае сілы, вопыт і веды.

Будучы сакратаром, а затым другім сакратаром ЦК Кампартыі Беларусі, Ціхан Якаўлевіч Кісялёў прыклаў многа сіл і працы для ўмацавання партыйных арганізацый рэспублікі, удасканалення стылю і метадаў іх дзейнасці.

На жалобным мітынгу выступілі таксама работніца трактарнага завода імя Леніна, Герой Сацыялістычнай Працы Л. Дземчанка, старшыня калгаса «Савецкая Беларусь» Камянецкага раёна, Герой Сацыялістычнай Працы У. Бядуля, першы сакратар Добрушкага райкома партыі С. Геркусаў.

Мітынг аб'яўляецца закрытым. Пад гукі жалобнага марша труна з целам Ц. Я. Кісялёва ўстанаўліваецца на гарматны лафет. Павольна рухаецца журботны картэж.

Да самых могілак жалобная працэсія рухалася праз тужлівы людскі калідор. На могілках па Маскоўскай шашы труну з целам Ц. Я. Кісялёва нясуць кіраў-

нікі Кампартыі Беларусі і ўрада рэспублікі. Ля магілы застыла ганаровая варта.

Слова развітання на жалобным мітынгу гаворыць другі сакратар ЦК Кампартыі Беларусі У. Бровікаў.

— У гэты журботны час, — сказаў ён, — калі мы праводзім у апошні шлях вядомага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы Ціхана Якаўлевіча Кісялёва, вельмі балюча ўсведамляецца, што яго няма больш сярод нас. Усе мы глыбока перажываем гэту цяжкую страгу. Смерць вырвала з нашых радоў чалавека, жыццё і плённая дзейнасць якога былі цалкам аддадзены вялікай справе ленинскай партыі.

Ціхана Якаўлевіча вызначалі незвычайныя арганізатарскія здольнасці, глыбокае веданне жыцця, апанаванасць у рабоце, воля і настойлівасць у ажыццяўленні планаў партыі.

На ўсіх пасадах, якія яму даручала партыя, Ціхан Якаўлевіч свята даражыў аказаным яму высокім давер'ем, апраўдваў яго сваімі справамі. Выхадзец з працоўнага народа, ён пастаянна знаходзіўся ў гушчыні мас, быў цесна звязаны з калектывамі прадпрыемстваў, будоўляў, калгасаў і саўгасаў, арганізацый, устаноў і воінскіх часцей.

Гэта быў чалавек бездакорнай сумленнасці і высокага партыйнага абавязку. Верны сын Камуністычнай партыі, ён жыў думамі і клопатамі аб дабрабыце і шчасці савецкага чалавека, усе свае сілы, рознакаковыя веды і багаты жыццёвы вопыт аддаў усебаковому развіццю Савецкай Беларусі, усёй нашай сацыялістычнай Радзімы, урадаванню брацкай дружбы савецкіх народаў.

Ціхан Якаўлевіч памёр. Але імя яго назаўсёды застаецца ў нашых сэрцах, у нашых справах і здзяйсненнях у імя перамогі вялікіх камуністычных ідэалаў.

Родныя і блізкія развітаюцца з Ц. Я. Кісялёвым. Пад жалобныя мелодыі труна пускаецца ў магілу. Грымцы салют. Выконваюцца дзяржаўныя гімны СССР і БССР. Перад пакрытай вянкамі і кветкамі магілай прайшлі ўрачыстым маршам воіны.



Новы інжынерна-лабараторны корпус здадзены ў эксплуатацыю ў Магілёўскім праектна-канструктарскім тэхналагічным інстытуце спецыяльнай тэхналагічнай аснасткі, аўтаматызацыі і механізацыі Міністэрства машынабудавання для жывёлагадоўлі і кормавытворчасці. Гэта ўстанова выконвае цяпер праектныя работы для «Гомсельмаша» па падрыхтоўцы да выпуску самаходнага кормаўборачнага камбайна павышанай праходнасці КСК-100А1, Белацаркоўскага заводу сельгасмашын — прычнапной касілі-падборшчыка-здравальніка КПН-2,4 і для іншых прадпрыемстваў.

НА ЗДЫМКУ: новы інжынерна-лабараторны корпус інстытута.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

## КОСМАС СЛУЖЫЦЬ

### НАРОДНАЙ ГАСПАДАРЦЫ

# НОВЫ МЕТАД

Касмічныя метады аўтаматызаванага збору і апрацоўкі інфармацыі сёння адкрылі якасна новы этап у даследаваннях пакрыва зямлі. Гэта дало магчымасць з дапамогай аналізу касмічнай інфармацыі скласці больш дакладнае ўяўленне аб прыродных і глебава-сельскагаспадарчых рэсурсах СССР. У развіцці сельскай гаспадаркі выкарыстоўваюцца касмічныя здымкі і перадача аператыўнай фотаэлектроннай тэлевізійнай інфармацыі з космасу.

Здымкі зямной паверхні з космасу праводзяцца фотакамерай КАТЭ-140 у розных маштабах на чорна-белых, каляровых, спектральных плёнках. Новы эфектыўны від шматзональнай касмічнай здымкі для мэт сельскагаспадарчага дошчыфравання пасеваў на тэрыторыі Сальскіх стэпаў быў упершыню ў СССР выкананы ў 1973 годзе з касмічных караблёў «Саюз-12» і «Саюз-13». У далейшым у рамках праграмы «Інтэркосмас» спецыялістамі СССР і ГДР была распрацавана і выраблена на прадпрыемстве Цэйс-Іена шматзональная камера МКФ-6, якая шырока выкарыстоўваецца сёння для здымак сельскагаспадарчых угоддзяў з космасу і з самалётаў у шэрагу зонах спектра.

Дробнамаштабныя і сярэднямаштабныя касмічныя фотаздымкі дазволілі скласці якасна новыя глебавыя карты. Для тэрыторый сухастэпавай і пустынных зоны СССР дакладнасць і паўната саставу глебавага покрыва на гэтых картах узрастае ў 1,5—2 разы ў параўнанні са «старымі» тапаграфічнымі картамі. Для тэрыторыі Калмыцкай АССР, напрыклад, устаноўлена, што выкарыстанне касмічных здымкаў пры глебавым і глебава-эразійным картаграфаванні дазволіла атрымаць эканомію ў 5—6 разоў большую ў параўнанні з выкарыстаннем толькі наземных метадаў. На касмічных здымках упершыню былі дакладна вызначаны занальныя, падзанальныя і правінцыяльныя межы лясных, леса-стэпавых і сухастэпавых глеб, больш дакладна выяўлена горная занальнасць, вызначаны глебы старадаўніх дэльт і старадаўніх лагчын сцяку.

Так, на касмічным здымку тэрыторыі Сярэдняй Азіі, атрыманым з «Салюта», вучоная ўпершыню ўбачылі побач з сучаснай дэльтай Амудар'і фотаадлюстраванне старадаўняй. На ўсіх існуючых глебавых картах гэтага рэгіёна Сярэдняй Азіі яна не пазначана, бо візуальным спосабам яе немагчыма

было выявіць з-за векавых напасаў. Цяпер адкрыты раён з дапамогай меліярацый будзе асвоены і ўвойдзе ў сельскагаспадарчы фонд краіны.

На касмічных фотаздымках па танальнасці, дробнаконтурнай тэкстуры палёў і рэзкаму кантрасу лёгка вызначаюцца арашаемыя землі паўпустынных і пустынных зон сярод сухіх багарных глеб.

На ранневеснавых касмічных здымках, зробленых да пачатку правядзення палявых работ, праўляецца розны характар увільгатнення ў залежнасці ад асенняй апрацоўкі палеткаў. Акрэслена бачны моцна ўвільготненыя палеткі чорнага пару, палі з зялёвым ворывам і неапрацаваныя, на якіх з восені засталася Іржышча сельскагаспадарчых культур. Гэта інфармацыя, своечасова перададзеная ў рукі аграномаў калгасаў і саўгасаў, дазваляе скараціраваць час пачатку пасяўных работ. Спадарожнікі тыпу «Метэор» (першы быў запушчаны ў 1967 годзе), якія служыць у асноўным для метэаралагічных даследаванняў, сталі часткова выкарыстоўваць і для гэтых мэт. Аператыўна дастаўляемыя даныя забяспечваюць высокую эфектыўнасць кантролю за станам сельскагаспадарчых угоддзяў, ацэнку ступені вільготнасці глеб і іх гатоўнасці да апрацоўкі, вызначэнне ўраджайнасці пасеваў і прадукцыйнасці сенакосаў і пашаў.

18 чэрвеня 1980 года ў Савецкім Саюзе быў запушчаны «Метэор» — штучны спадарожнік Зямлі другога пакалення. На ім было ўстаноўлена тры аптыка-электронныя прыборы малога, сярэдняга і высокага вырашэння. Так, па здымку сярэдняга вырашэння для тэрыторыі леса-стэпавай зоны былі вызначаны контуры ападзоленай і вшчачалачаных чарназёмаў, ступень іх эрозіі, а таксама контуры шэрых глеб на полі і пад лесам. Для сельскагаспадарчых мэт пасяхова выкарыстоўваецца шматзональная доследная сістэма высокага вырашэння «Фрагмент». Напрыклад, па здымках стэпавай зоны былі выяўлены глебы рознай урадлівасці.

Вывучэнне глебава-эразійнага расчлянэння зямель па касмічных здымках высокага вырашэння рознага часу і зон спектра паказала, што найбольш інфарматыўным быў здымак інфрачырвонай зоны веснавага перыяду здымкі. У параўнанні са здымкамі летняга перыяду яго інфарматыўнасць была ў 4—8 разоў вышэйшай.

Валерый АНДРОНКАЎ.



Жалобны мітынг, прысвечаны памяці Ц. Я. КІСЯЛЁВА.

## пішуць землякі

## БОГ, ПАЛІТЫКА І ЭКАНОМІКА

Мы жывём далёка ад Радзімы, у Канадзе, але заўсёды вельмі ўважліва сочым за ўсім, што адбываецца ў Савецкай краіне. У гэтым нам дапамагае і ваша газета, якая расказвае пра падзеі ў роднай Беларусі — раўнапраўнай у сям'і свабодных народаў. Нас радуе, што ваша жыццё з кожным годам становіцца ўсё прыгажэйшым, мы ганарымся вашымі поспехамі. І нам, людзям, якія ведаюць праўду, асабліва непрыемна штодзённа слухаць сучасны падман, паклёп на нашу Радзіму. Мы разумеем, дзеля чаго гэта робіцца, — каб менш гаварыць пра тое, што хвалюе людзей тут. А гаварыць ёсць пра што. Вось, напрыклад, раней такога не было, а цяпер папы розных масцей, кіраўнікі ўсялякіх сект прама на вуліцы, нібыта наркаманы, наперабой крычаць і прапагандаюць людзям далучацца да іх рэлігіі. Абяцаюць райскае жыццё пасля смерці. Аднак яны і не заікаюцца пра тое, што ўжо цяпер па міласці імперыялістаў жыццё цэлых народаў ператворана ў пекла. Узяць, к прыкладу, Ліван. Ізраільскія бандытаў, якія заліваюць крывёю гэту краіну, шчодрэ забяспечвае зброяй і грашамі вашынгтонскі Белы дом. А прэзідэнту Рэйгану хапае нахабства, каб выступаць па амерыканскаму гэлебачанню ў ролі абаронцы палесцінскага народа. Маўляў, ён асуджае ізраільскую агрэсію, але Ізраіль яго ігнаруе. І не сорамна, будучы прэзідэнтам, спрабаваць замазваць людзям вочы. Увесь жа свет ясна бачыць, хто стаіць за спіной агрэсара. Вельмі надзеяна ўладкаваліся пані з цяперашняй вашынгтонскай адміністрацыі. Абіраюць свой народ непамернымі падаткамі, а папы аж распінаюцца, абяцаючы рай пасля смерці. Бомбай і бібліяй утрымліваюць сваю ўладу.

Назіраючы за становішчам у сучасным свеце, я шкадую толькі аб тым, што мне ўжо, напэўна, не прыйдзеца на ўласныя вочы ўбачыць перамогу працоўных на ўсёй зямлі. Але я цвёрда ведаю, што такі дзень не за гарамі. Маю ўпэўненасць падмацоўвае мноства прыкладаў з сённяшняга жыцця. Узяць хаця б народы Лацінскай Амерыкі. Мала добрага бачылі яны ў жыцці, толькі голад і галечу, былі зусім непісьменнымі. Але вась і яны зразумелі, дзе карань зла. Цяпер прэзідэнт Рэйган не шкадуе мільёны долараў, каб утрымаць там ва ўладзе тых, хто нажываецца на крыві ўласных працоўных. Але гэтыя народы ўжо не адступяць у ба-

рацьбе за лепшае жыццё. Праўда, наёмным правакатарам удалося падмануць чылійскі народ. З-за блізарукасці сацыялістаў ён паплаціўся вялікай крывёю і тысячамі жыццяў. Расправам там і сёння не відаць канца. Але чылійскія падзеі адкрылі вочы працоўным ва ўсіх краінах Лацінскай Амерыкі, ды і ва ўсім свеце.

Так, у зусім розных краінах даводзіцца жыць нам з вамі, дарагія сябры. Вы жывяце ў свеце стваральным, дзе ў кароткі тэрмін будуцца цэлыя гарады, гіганцкія чыгуначныя магістралі, іншыя аб'екты, што прыносяць карысць усяму народу. А што робіцца тут, у Канадзе? Гадоў дзесць назад знайшлі ў адным раёне ўранавую руду. З адкрыццём шахт узнік горад Юрэнём-сіці. А цяпер кампанія заявілі, што запас урану на зыходзе, шахты зачыняюць, значыць горад спыняе сваё існаванне. А многія ж рабочыя набылі тут свае домкі. Цяпер усё кідай і ідзі далей у пошуках хлеба? Амаль тая ж гісторыя і з чыгункай, якая на тысячы кіламетраў зарасла бур'яном, а чыгуначныя станцыі ператварыліся ў пустыючыя пабудовы. Я тут не раз успамінаў, як, будучы на Радзіме, у вольны час заходзіў на вакзал у Брэсце, стаяў на пераходным мосце, глядзеў, як навокал віруе жыццё, параўноўваў, як у вас і як у нас у Канадзе.

І параўнанні заўсёды на карысць сацыялізму. На жаль, асноўная маса людзей у Канадзе і іншых капіталістычных краінах амаль нічога не ведае аб эканоміцы Савецкага Саюза. Гэта і зразумела, таму што тыя, каму належаць сродкі масавай інфармацыі і ўвогуле ўся ўлада ў гэтых краінах, не хочуць, каб людзі ведалі аб сапраўдным становішчы рэчаў. Ужо многія гады яны імкнуцца даказаць, што капіталізм мацней за сацыялізм і што калі б сацыялістычныя краіны не ўжывалі на сваіх прадпрыемствах заходняй тэхналогіі, то самі загінулі б. Аднак усе гэтыя намаганні дарэжныя.

Вось, напрыклад, прэзідэнт Рэйган імкнецца любой цаной перашкодзіць будаўніцтву газаводу «Сібір — Заходняя Еўропа». Але будоўля ідзе поўным ходам. Здаецца, пара б ужо зразумець, што лепш жыць у дружбе. А пані ўсё спрабуюць даказаць сваю перавагу ўсякімі эмбарга і байкотамі. У выніку атрымліваецца, што б'юць самі сябе.

Аляксей і Грына ГРЫЦУКІ.

Канада.

## РАЗВИТИЕ СОЮЗНЫХ РЕСПУБЛИК

(О ЧЕМ ГОВОРЯТ ЦИФРЫ СТАТИСТИКИ ЗА 60 ЛЕТ)

Сравнивая темпы экономического развития союзных республик за 60 лет существования СССР, невольно обращаешь внимание на разные «скорости» их хозяйственного роста. Так, например, если в целом по стране за эти годы промышленное производство увеличилось в 483 раза, то, скажем, в Киргизии — в 666 раз, в Таджикистане — в 828 раз, в Армении — в 945 раз, в Казахстане — 896 раз.

Эти и другие цифры, характеризующие социально-экономические достижения республик в составе союзного Советского государства, приводятся в недавно вышедшем статистическом сборнике «Мы и планета». Он содержит не только внутрисоюзные данные, но и широкий круг обобщающих показателей о месте и роли СССР в современном мире. Любопытно, в частности, сравнительные цифры среднегодовых темпов прироста продукции важнейших отраслей индустрии СССР и США за последние 30 лет: в целом по промышленности они составляют соответственно 8,7 и 4,0 процента, в том числе по производству электроэнергии — 9,2 и 6,2, по черной металлургии — 6,9 и 0,4, химии и нефтехимии — 12,0 и 7,1, по легкой промышленности — 6,3 и 2,0 процента и т. д.

Естественно, что в связи с главным для советских людей событием прошедшего года — 60-летием образования СССР, большая часть сборника посвящена «внутренней» статистике, и в качестве точки отсчета его составители берут 1922 год.

Одной из важнейших целей государственного объединения советских республик было достижение не только юридического, но и фактического равенства всех наций и народностей, вошедших в состав СССР. Главным направлением в этом плане стало выравнивание их экономических уровней путем ускоренного развития прежде отсталых национальных окраин.

Это достигалось в результате помощи наименее развитым республикам как со стороны федерации в целом, так и со стороны наиболее развитых республик. Например, на протяжении первых десяти лет существования Таджикской ССР 90 процентов ее бюджета покрывалось из средств

общесоюзного правительства. Иными словами, политика выравнивания уровней исторически отсталых республик требовала огромных затрат, но советская федерация сознательно шла на это, перераспределяя инвестиции в пользу тех, кто в них больше всего нуждался. Отсюда и разные «скорости» хозяйственного роста республик.

Речь при этом шла не только о развитии в «периферийных» районах промышленного производства, но и о подъеме там сельского хозяйства, переводе его на современную основу. Вот данные сборника о росте мощностей тракторного парка за последние 40 лет: в целом по стране они увеличились примерно в 10 раз, в то время как в Казахстане в 20 раз, в Молдавии — в 75 раз, а в Прибалтийских республиках Эстонии, Латвии и Литве, вступивших в состав Союза ССР позже других, в 1940 году, соответственно в 32,5, 73 и 103 раза.

В настоящее время у нас нет отсталых и слабо развитых республик. Для всех 15 союзных республик характерна большая степень близости их социально-экономического уровня. Об этом свидетельствует, в частности, такой показатель, как уровень народного образования. В 1926 году, по данным первой всесоюзной переписи населения, грамотность составляла на Украине 63,6 процента, в Белоруссии — 59,7, в то время как в Узбекистане — 11,6, а в Таджикистане — 3,8 процента. По данным последней переписи (1979 год), грамотность во всех союзных республиках практически полная, она колеблется от 99,5 до 99,9 процента, причем число граждан с высшим и средним (полным и неполным) образованием составляет 58—72 процента.

Объединение советских республик в федерацию позволило создать органичный комплекс экономик и культур, в котором целое превосходит механическую сумму отдельных взятых частей. Происходит не просто сложение, а умножение сил. Благодаря такому «умножению» доля Советского Союза в мировом промышленном производстве возросла с одного процента в 1922 году до 20 процентов в настоящее время.

Валерий ТЕЛЕГИН.

ТУТ ЖЫЎ  
КАЛІНОЎСКІ

Густым мядовым водарам напоены ўлетку адзін з куткоў вёскі Якушаўка Свіслацкага раёна. І цяпер квітнеюць тут цудоўныя прысады з ліп, якія, гавораць у народзе, пасадзіў яшчэ Кастусь Каліноўскі.

Імя вядомага сына беларускага народа і сёння жыве ва ўдзячнай памяці нашчадкаў. У гарадскім пасёлку Свіслач захавалася частка будынка былой гімназіі, у якой ён вучыўся. Адна з вёсак раёна — Ліхасельцы, праз якую юны Кастусь хадзіў з Якушаўкі ў гімназію, носіць яго імя. Абедзве вёскі ўваходзяць у склад калгаса імя Каліноўскага.

Багаты матэрыял пра гераічнае жыццё і дзейнасць паэта, публіцыста, мысліцеля, кіраўніка паўстання 1863 года ў Беларусі і Літве сабраны ў Свіслацкім краязнаўчым музеі. Адзін з цікавейшых экспанатаў — ксеракопія «Мужыцкай праўды», першай беларускай газеты, выпуск якой наладзіў выказнік і паслядоўны абаронца інтарэсаў прыгнечанага сялянства К. Каліноўскі. Яна выдавалася нелегальна, лацінскім шрыфтом. Матэрыялы экспазіцыі аглядаюць пра навуковыя даследа-



ванні, карціны, кнігі, кінафілімы, прысвечаныя змагару за народнае шчасце. Наведвальнікі музея, сярод якіх асабліва многа школьнікаў, уважліва знаёмяцца з дакументамі аб супольнай барацьбе беларускага, літоўскага і польскага народаў у паўстанні, дзівіцца якому былі словы самога Каліноўскага: «А будзе ў нас воля насць, якой не было нашым дзядам і бацькам».

НА ЗДЫМКАХ: Кастусь КАЛІНОЎСКІ. [Скульптурны партрэт работы мастака С. БАЙДАРЭНКІ]; будынак былой гімназіі, у якой вучыўся народны герой; прысады з ліп; вёска Каліноўская Свіслацкага раёна.

Фота Я. КАЗЮЛІ.



[Продолжение.  
Начало в № 2].

Социальной опорой белорусского помещичье-клерикального национализма являлись крупные землевладельцы, чиновники, привилегированное духовенство, зажиточные слои крестьянства. Тон в нем задавали помещики и чиновники царского аппарата. Они стремились укрепить свои экономические и политические позиции и этим самым обеспечить незыблемость основ власти самодержавия в Белоруссии.

Белорусская буржуазия в национальном движении не имела сильных позиций. Слабое развитие капитализма в крае привело к выделению сравнительно небольшой группы торгово-промышленной буржуазии. В начале XX столетия из 80 тысяч средних и крупных предпринимателей и торговцев в Северо-Западном крае белорусская буржуазия представляла незначительную силу: она насчитывала всего около 20 тысяч человек (25 процентов). Большую часть ее составляли выходцы из кулачества, шляхты.

Национальная буржуазия в Белоруссии, отличаясь неоднородностью, слабо проявляла свою политическую активность. Она не заявила о себе в полный голос как класс и оставалась вплоть до победы Февральской революции политически не оформленной. И хотя за годы, предшествующие революции, значительно усилила свои экономические позиции, она так и не сумела создать монолитной политической партии. Основные ее группы объединялись в различные культурно-просветительские кружки и организации. Они и являлись центрами либерально-буржуазного направления белорусского национального движения. За эти годы выросли и кадры интеллигенции, повысилась ее роль в кооперации, земствах, городских думах, железнодорожном аппарате.

Находясь, с одной стороны, под сильным давлением русского капитала, а с другой, — еврейского и польского, белорусская буржуазия вынуждена была лавировать и не всегда четко формулировала свою политическую программу. Отстаивая свои узкоклассовые интересы, она рождала двоякую доступу к власти, и поэтому ее политические требования сводились к предоставлению «национальной автономии» Белоруссии в рамках Российской империи. Наиболее полно идеологию национальной буржуазии отражало правое крыло Белорусской социал-демократической группы (БСГ). Она объединяла мелкую, среднюю буржуазию (в основном кулачество) и белорусскую шляхту, буржуазную интеллигенцию. В ее состав входила сельская интеллигенция (учителя, агрономы), чиновники. В ней были представлены и помещики. Такой пестрый социальный состав партии наложил отпечаток и на ее политическую платформу, которая получила отражение в ее программе. Принятая на I съезде партии (в 1903 году), программа содержала лозунги борьбы против самодержавия, идею «всеобщего братства и товарищества», выдвигала требования передачи земли крестьянам, фабрик — рабочим, развития белорусской культуры, языка, школы, предоставления краевой автономии Белоруссии с сеймом в Вильно, установления прогрессивного налога, избрания чиновников. И хотя все это выдавалось за путь к социализму, однако ее программные установки не выходили за рамки буржуазно-демократических требований.

В программе БСГ в самых общих чертах были определены принципы решения земель-

ного вопроса (не учитывалась специфика землевладения в Белоруссии и борьба крестьян за землю), а также не указывалось, каким образом будет реализован лозунг «фабрики для рабочих». Даже в национальном вопросе она не имела последовательной линии. Это свидетельствует о том, что БСГ, опираясь на разнородные социальные слои, не могла выработать четкой политической программы.

БСГ, как политическая партия, объединяла два направления: революционно-демократическое и либерально-буржуазное. На этапе буржуазно-демократической революции эти два направления еще не могли четко разграничить свои цели и задачи. И поэтому БСГ, представляя различные идейные течения, претендовала на выражение интересов всего белорусского народа, который, по мнению ее идеологов, состоит из сплошной крестьянской

хотя и не подавив окончательно революционно-демократическое направление, начала эволюционировать в сторону либеральной буржуазии. Новая программа БСГ, ее общеполитические, аграрные и национальные требования реально отражали интересы зажиточной части крестьян — кулачества, которое было наиболее экономически сильным слоем белорусской буржуазии. Поворот БСГ вправо лишил ее возможности возглавить белорусское национально-освободительное движение. Это привело к политической и классовой дифференциации и в ее рядах. Летом 1907 года состоявшийся в Докшицах съезд БСГ принял решение о роспуске партии. Ее руководящий актив сконцентрировал свою деятельность вокруг газеты «Наша нива». «Редакция «Нашей нивы», — писал один из идеологов белорусского национализма А. Луцкевич, — является фактически цен-

национальных районах, ей в этом деле помогали мелкобуржуазные националисты.

Они объединялись в распадом вокруг БСГ. После распада БСГ ее идеологи (А. Луцкевич, И. Луцкевич, Я. Лёсик, И. Воронко, А. Цвиевич, А. Прушинский, В. Адамович, Л. Савицкая, А. Смолич, П. Бодунова и др.), как и представители национальной либеральной буржуазии, сконцентрировали свою деятельность вокруг газеты «Наша нива». И хотя эта группа мелкобуржуазных националистов претендовала на роль выразителя интересов всего трудового белорусского народа, на деле отражала интересы лишь мелкобуржуазной интеллигенции, различных мелких чиновников, мелкой городской буржуазии, части средних и зажиточных слоев крестьянства, мелкой шляхты, отчасти кулаков. По своей программе и тактике она приближалась к

социалистические элементы, берем их только и безусловно в противовес буржуазной культуре, буржуазному национализму каждой нации»<sup>1</sup>.

Пропагандируя ленинский лозунг «интернациональной культуры», партия большевиков объединяла рабочих и всех трудящихся в революционной борьбе против социального и национального гнета. Большевики Белоруссии, придерживаясь ленинской политической линии, добивались привлечения широких масс трудящихся, прежде всего крестьянства, на сторону пролетариата и тем самым лишили мелкобуржуазных националистов социальной опоры. Рабочему классу, выступавшему в революционном революционном движении, были чужды враждебные отношения к другим нациям, чувства национальной исключительности и другие проявления буржуазного национализма. Белорусский пролетариат, являясь составной частью русского рабочего класса, решал национальный вопрос в связывании с социальным освобождением трудящихся.

На развитие белорусского национального движения наложили отпечаток аграрный вопрос. В Белоруссии сохранились значительные помещичьи пережитки — крупное помещичье землевладение, выкупные платежи, сервитуты. С 1905 по 1910 год в пяти западных губерниях помещичье землевладение сократилось всего лишь с 8 753,6 до 8 119,2 тысячи десятин земли, т. е. на 7,2 процента. К началу Февральской революции помещиком принадлежало здесь 36,1 процента всех земельных площадей.

Процесс обезземеления крестьян шел более быстрыми темпами. Если в 1883 году количество безземельных крестьянских дворов в Белоруссии составляло 7,7 процента, то в 1914 году их удельный вес вырос до 14,6 процента. За эти годы увеличилось число и безлошадных хозяйств (с 118,2 тысячи до 156,2 тысячи (29,1 процента)). Они и поставляли сельский пролетариат — батраков. Это свидетельствует о том, что происходил процесс «вымывания» среднего крестьянства. Крестьяне, в основном бедные слои, были опутаны различными поборами. Им ежегодно приходилось платить 50 миллионов рублей за аренду земли, за лес, пастбище и другие угодья. Налоги и повинности отнимали 60 процентов их дохода. К началу 1917 года классовая дифференциация белорусской деревни значительно углубилась: беднота составляла 70 процентов, середняки — 19—20 процентов, а кулаки и зажиточные крестьяне — 11 процентов (70 тысяч хозяйств).

Последние являлись базой для роста национальной буржуазии. Сельская буржуазия, развитие которой тормозили пережитки крепостничества, была заинтересована в их ликвидации. Это связывало ее с крестьянством, особенно с его средними слоями.

Белорусское крестьянство, составлявшее 85 процентов всего населения края, страдало не только от социального, но и национального гнета. Запрещение преподавания в школах родного языка вызывало протесты крестьянских масс. Выступая против социального и национального гнета, они становились союзниками пролетариата в борьбе с пережитками феодализма, с царизмом. На этапе буржуазно-демократической революции крестьянство, участвуя в национально-освободительном движении, вносило в него революционно-демократическое содержание, добивалось прежде всего радикального решения аграрного вопроса. Об этом свидетельствуют крестьянские выступления. В 1910—1914 годах, до начала первой мировой войны, в Белоруссии было зарегистрировано 563 крестьянских выступления против царской администрации, помещиков, кула-

Николай СТАШКЕВИЧ

# На пути к истине

массы. Отрицая классовую дифференциацию белорусской нации, руководители БСГ не признавали наличия в ней буржуазии и помещиков. Такая постановка вопроса отражала стремление зарождавшейся национальной буржуазии выдать свои классовые интересы за интересы всего народа.

В. И. Ленин, характеризуя социально-экономическую и общественно-политическую роль буржуазии, писал, что в России есть две буржуазии. «Одна, это — очень узкий слой зрелых и перезрелых капиталистов. ...Другая буржуазия, это — очень широкий слой совсем незрелых, но энергично стремящихся созреть мелких и частью средних хозяев, преимущественно крестьян, которым на деле приходится решать вопрос вовсе не о привилегиях в теперешнюю эпоху исторической жизни России, а о том, чтобы не умереть с голоду от Пуршекевичей»<sup>1</sup>. «Вторая буржуазия», по словам Ленина, являлась грядущей силой буржуазно-демократической революции. Именно она и составила классовую базу мелкобуржуазных партий, в том числе и БСГ. Эта социальная среда, как отмечал В. И. Ленин, с одной стороны, представляла сознательных и последовательных реакционеров, с другой — несравненно чаще, но еще слабо выделяет себе из массы серого и забитого «трудящегося народа» идеологов «в широких слоях разночинской интеллигенции с совершенно неустановившимся мирозерцанием, с бессознательным смешиванием демократических и примитивных социалистических идей»<sup>2</sup>.

Эта ленинская оценка помогает раскрыть суть политической платформы и БСГ. Хотя в ее составе и были представители буржуазных и помещичьих элементов, она отражала настроение мелкобуржуазных слоев населения, их политические и социальные стремления. В ее программе были смешаны буржуазно-демократические принципы с примитивными социалистическими идеями. Это, несомненно, сблизило БСГ с левонародническими течениями. В условиях развития капитализма в Белоруссии и углубления классовой дифференциации общества социальная база ее менялась, происходила эволюция партии вправо. В 1906 году, приняв новую программу, БСГ фактически,

торм не только Громады, которая формально якобы замирает, но и всего белорусского возрожденческого движения — его «генеральным штабом». Здесь решались все дела, здесь было руководство каждой широкой акции... партийной фирмы здесь официально не было, хотя все направления нашей работы было, безусловно, громадовское».

По воле руководства БСГ, особенно ее правого крыла (П. Алексюка, В. Ивановского, В. Власова, В. Ластовского, Р. Островского и других), «Наша нива» направила свою деятельность на «культурно-национальное возрождение» белорусской нации. Выступая против великодержавной политики царизма и шовинизма польских помещичье-клерикальных кругов, она одновременно пропагандировала националистические идеи обособленности белорусов, бесклассовости белорусской нации. В решении коренных социально-экономических задач идеологи национальной буржуазии ограничивались требованиями введения на территории Белоруссии уездных и губернских земств, развития хуторнической, организации производственных, кредитных, торговых, продовольственных и других объединений и союзов, считали Государственную думу органом, который, якобы, может осуществить требования белорусского народа, сеяли либеральные иллюзии, что постепенными реформами в рамках конституционной монархии можно улучшить положение трудящихся.

По своей политической программе белорусские либералы были близки к кадетам. В национальном вопросе до первой мировой войны они придерживались программных требований БСГ — предоставления Белоруссии областной автономии с сеймом в Вильно. Идеологи белорусской буржуазии стремились решить национальный вопрос не революционным путем, а соглашением с царизмом и русской буржуазией, ее главной партией — кадетами.

По мере развития классовой борьбы между буржуазией угнетенной и угнетенной нацией проявлялось стремление к единству действий против революционных сил. Местная буржуазия прилагала усилия, чтобы разединить рабочий класс по национальному признаку и этим самым ослабить его революционное движение. В Белоруссии, как и в других

партии русских эсеров. В ее идеологических «концепциях» проявились и некоторые идеи меньшевиков, Бунда, ППС.

Идеологи мелкобуржуазного национализма стремились использовать свои выступления в «Нашей ниве» прежде всего для пропаганды националистических идей. Их программа «национально-культурного возрождения» Белоруссии сводилась к защите пресловутой теории «единого потока» и «надклассовости» белорусской культуры. Суть ее заключалась в том, что в процессе исторического развития создавались якобы лишь общечеловеческие культурные ценности, не зависящие от классовой борьбы и классовых интересов. Иными словами, процесс развития белорусской культуры происходил будто бы в виде эволюции, лишенной внутренних противоречий. Эта «теория», таким образом, имела своей целью скрыть классовые антагонизмы во всех сферах жизни белорусского народа. Луцкевич, — утверждал А. Луцкевич, — это есть проявление «души народа». Поэтому вся она — «народная культура». Чтобы «народ развил свою душу, осознал себя нацией», — писала «Наша нива», — наиболее легкая дорога к этому — развить народную культуру, пользуясь природным языком народа».

Пропагандируя лозунг общности «национальной культуры», идеологи мелкобуржуазного национализма стремились внести раскол в революционное движение, разобщить классовую солидарность трудящихся разных национальностей, подчинить их влиянию буржуазии. В. И. Ленин указывал, что лозунг «национальной культуры», выдвинутый мелкобуржуазными националистическими партиями, «есть буржуазный (а часто и черносотенно-клерикальный) обман»<sup>3</sup>. В. И. Ленин говорил о существовании двух культур в каждой национальной культуре. В противовес буржуазно-националистическому лозунгу «национальной культуры» он противопоставил лозунг «интернациональной культуры демократизма и всемирного рабочего движения». В. И. Ленин разъяснил, что культура «интернациональная не безнациональна». Ставя лозунг «интернациональной культуры демократизма и рабочего движения», — писал В. И. Ленин, — мы из каждой национальной культуры берем только ее демократические и ее

[Продолжение следует].

<sup>1</sup> Ленин В. И. — Полн. собр. соч., т. 21, с. 241.

<sup>2</sup> Ленин В. И. — Полн. собр. соч., т. 7, с. 345.

<sup>3</sup> Ленин В. И. — Полн. собр. соч., т. 24, с. 120.

<sup>4</sup> Ленин В. И. — Полн. собр. соч., т. 24, с. 121.



# ЗА ЧАРАВАНАЯ МУЗЫКАЙ

прымушаюць да роздуму над хуткаплынным часам, над сваёю існасцю на гэтай зямлі.

І яшчэ пра адно: вершы Уладзіміра Марука па сваёй рытміцы, вобразнай сістэме шмат у чым ідуць ад фальклору, ад тых празрыстых і глыбокіх, як сляза, нашых песень, каб зразумець якія—трэба хіба што адчуць сэрцам.

Я не выпадкова ў пачатку гэтага хутэй звычайнага чытацкага, чым крытычнага слова, прыгадаў дэбют паэта. Хацелася паглядзець, якою сцэжкай ён пайшоў далей, што захапіў з сабою ў нялёгкаю—адно ўгору — дарогу. Шчырасць? Так. Сыноўнюю любоў і павагу да людзей і роднай маці-зямелькі? Несумненна. А яшчэ — памяць, што муляе штодзень, не дае прывязацца хваробе «навучыўся пісаць гладкія вершы»... А ці ёсць гэтка ў зборніку?

Калі гаварыць шчыра — сустракаюцца. Асабліва пра такую дэлікатную справу, як каханне... Але ж давайце будзем спагадлівымі: рэдка каму ўдаецца пакласці першы вянок у зруб будучага дома і не нарабіць лішне трэскаў. Галоўнае, каб той вянок звінеў здаровым асяродкам. А ён у вершах Уладзіміра Марука — звінец.

Уладзімір ЯГОУДЗІК.

**ПАМЯТАЮ** той цёплы дзень у купалаўскай Вязынцы. Скончылася традыцыйнае студэнцкае свята, і хлопцы пачалі гуляць у футбол. Тады па свежай майскай траўцы разам з імі за мячом бегала і яна...

Калі надышлі восеньскія халады і па начых стаў брацца першы мароз, гэтае зусім крохкае з выгляду дзяўчо купалася штраніцы ў возеры. І не была ёй вада сцюдзёнай. Атлетычнага складу хлопцы, якія прыбягалі раніцай на бераг, ласкава называлі яе гімнасткай...

Праўда, найболей Ларысу Сімаковіч ведаюць як маладога кампазітара, арыгінальную спявачку, кіраўніцу некалькіх музычных калектываў. Словам, як чалавек музыкі.

Ларыса кажа: — Натхняюць не толькі песні, але і самі спявачкі. Як яны гавораць, спяваюць, паводзяць сябе...

У незнаёмай хаце заўсёды знойдзецца патаемны куточак, у якім можна застацца незаўважанай. Хай калегі ладзяць апаратуру, рыхтуюцца да запісу, размаўляюць з выканаўцай. Ларыса ўжо зрабіла сваю справу, «разгаварыла» кабету-гаспадыню. А зараз яна не

стане перашкаджаць іншым. З гэтага ўтульнага кутка яна будзе сачыць за тварам, рукамі, за кожным рухам артысткі. І калі, нарэшце, прарвецца першародны старадаўні напеў, на Ларысіным твары ўзнікне румянец. Ад хвалявання.

— Сёння захаванне песеннай народнай культуры — гэта праблема. Напэўна, механічны запіс і кнігі — не ратунак. Важна зберагчы не толькі тэкст і мелодыю песні, але і манеру, стыль выканання, а гэта няпроста. Песню можна захаваць, толькі спяваючы яе.

Па-сапраўднаму песня ўвайшла ў жыццё Ларысы Сімаковіч яшчэ ў школе-інтэрнаце па музыцы і выяўленчаму мастацтву, дзе вучылася з сямі гадоў.

Потым была кансерваторыя. Вучоба па класу дырыжыравання ў прафесара Віктара Роўды. Ужо на другім курсе яна пачынае кіраваць дзіцячым хорам Мінскага палаца культуры тэкстыльшчыкаў.

Памятаю святочны вечар, прысвечаны юбілею Максіма Багдановіча. У вялікай прыцемненай зале гучаў у выкананні хору адзін з першых самастойных Ларысіных твораў — трыпціх, прысвечаны вялікаму паэту...

На чацвёртым курсе кансерваторыі яна працуе ўжо дырыжорам хору Беларускага радыё і тэлебачання. А яшчэ праз два гады Ларыса, пазнаёміўшыся са студэнтамі філалагічнага факультэта БДУ імя Леніна, дапамагае ім стварыць свой музычны калектыў. Ці было ёй цяжка? Безумоўна. Бо пад мастацкім кіраўніцтвам Ларысы апынуліся самыя розныя людзі: дзеці з непасрэдным сваім прыродным жаданнем спяваць, студэнты, з якімі даводзіцца пачынаць з нуля, з пастаноўкі голасу, і вядомы хор, дзе амаль усе спявакі маюць вышэйшую музычную адукацыю.

Пераздольваць жа іх дапамагае Ларысе яе чыстая і бескарыслівае любоў да музыкі.

А скуль бярэцца музыка Ларысы Сімаковіч? З якіх творчых крыніц? У Ларысы глыбока нацыянальныя беларускія творы, а музычны аўтарытэт для яе — грузінскі сімфаніст Гія Канчэлі, любімая паэтэса — руская Марына Цвятаева, самы блізкі па духу твор выяўленчага мастацтва — праслаўленая «Спячая Венера» Джарджонэ.

Словам, крыніцы самыя розныя, часам нечаканыя. І ці ж

не суладна, што з агульначалавечых крыніц выцякае беларуская музыка?

Нарэшце, з'яўляецца яе першая буйная кампазітарская праца. Рэжысёр Тэатра юнага глядача Валянцін Рыжы прапонуе напісаць музыку да спектакля па п'есе Уладзіміра Караткевіча «Калыска чатырох чараўніц», прысвечанай маладому Янку Купалу. Яна дала сваю згоду. Прэм'ера прайшла з поспехам. Дзеці глядзелі і слухалі, як зачараваныя.

Такім чынам, за плячамі ў маладога кампазітара першая аўтарская ўдача. І, мусяць, не апошняя.

— Калі б я была ўпэўненая, што хопіць таленту і майстэрства, — кажа Ларыса, — дык сёння ж узялася б за оперу... Хацелася б стварыць яе сапраўды нашай, беларускай, захаваць традыцыі народа.

Ціхенька, каб не рыпнулі дзверы, выйду з пакою, дзе так многа кніг і музыкі. Там па тэлевізары — дырыжыруе славуці Мравінскі. Гэта восьмая сімфонія Шостакавіча зачаравала, ахутала дзяўчыну. Пазнаю румянец на яе твары. Захапіла, пананіла трапяткая суладнасць...

Сяргей ДУБАВЕЦ.

## З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ



Больш за 150 твораў графікі, жывалісу, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва прадстаўлена на выстаўцы мастакоў Гродзеншчыны, якая адкрылася ў выставачнай зале абласной арганізацыі Саюзу мастакоў БССР.

Новыя работы, прысвечаныя стваральнай працы сваіх землякоў, паказваюць старэйшыя жывалісцы прынеманскага краю В. Савіцкі і І. Пушкоў. Тэма працы

ўвасоблена таксама ў палотнах А. Гаршкавога. Адзін з самых цікавых раздзелаў гродзенскай экспазіцыі — графіка. Разнастайныя па тэмах і аўтарскіх манерах работы прыцягваюць вялікую ўвагу глядачоў. Гісторыя і сучаснасць, славуція ўраджэнцы Гродзеншчыны, героі вытворчасці і сельскай гаспадаркі, краявіды роднай зямлі на акварэлях А. Судара і А. Папова. Рамантычнымі матывамі прасякнуты творы А. Захарава. Малады мастак М. Мейсак паказаў арыгінальны трып-

ціх «Абнаўленне прыроды», выкананы вышывкай. Вялікае ўражанне выклікае калекцыя мастацкага шкла, вырабленага на шклозаводзе «Нёман» А. Анішчыкам, А. Фёдаравым, У. Мураверам, Л. Мягковай. Выстаўка стала значнай з'явай у культурным жыцці Гродзеншчыны. **НА ЗДЫМКАХ:** работы з выстаўкі. В. ПЯТРАЕЎ. «Максім Багдановіч»; Г. ПАНФІЛАВА. Габелен «Прынямонне»; А. ТАМКО. «Лідскі пейзаж»; А. ГАРШКАВОЗ «На радзіме». Фота Я. КАЗЮЛІ.

## ПАМЯЦІ М. БАГДАНОВІЧА

Ялцінскі гарвыканком Савета народных дэпутатаў прыняў рашэнне ўзяць пад дзяржаўную ахову дом № 2 па вуліцы Крымскай і ўстанавіць на ім мемарыяльную дошку: «У гэтым доме ў 1909 годзе жыў выдатны беларускі паэт Максім Багдановіч (1891—1917)». У будынку ў свой час размяшчаліся пансіён «Шалаш», дзе паэт лячыўся. Між іншым, раней лічылася, што «Шалаш» быў у доме па вуліцы Кіраўскай. Дзякуючы намаганням навуковых супрацоўнікаў Ялцінскага краязнаўчага музея ўдалося ўстанавіць ісціну.

Імя Багдановіча набадзена гарадской юнацкай бібліятэцы, у фондах якой прадстаўлена і беларуская літаратура.

Прадугледжана ўзяць на дзяржаўны ўлік будынак санаторыя «Ялта» і ўстанавіць на ім мемарыяльную дошку з бронзавым барэльефам паэта і тэкстам на рускай і беларускай мовах: «На гэтым месцы знаходзіўся дом, у якім правёў апошнія месяцы жыцця (люты — май 1917 года) выдатны паэт Беларусі Максім Багдановіч».

З дапамогай музея пашыраны раздзел экспазіцыі, прысвечаны М. Багдановічу ў літаратурным адзеле краязнаўчага музея. Жыхары і госці сонечнага горада знаёмяцца з перасойнай выстаўкай «Літаратурны і грамадзянскі подзвіг паэта». Пазней яна будзе пастаяннай у санаторыі «Беларусь». У хуткім часе невялікія экспазіцыі будуць створаны ў бібліятэцы імя паэта ў будынку былога пансіёна «Шалаш», у клубе санаторыя «Ялта».

## БЯРОЗАЎСКІЯ НАПЕВЫ

— Дарагія сябры! Мы пачынаем святочны канцэрт, прысвечаны роднай Беларусі.

Голас вядучых патанае ў апладысментах. Яны хвалямі перакатваюцца па зале, запоўненай шматлікімі глядачамі. Ніводнага свабоднага месца. Заняты нават прыстайныя крэслы, і людзі стаяць уздоўж сцен. Наўрад ці збіраў калі Палац культуры шклозавода «Нёман» столькі народу, як у гэтыя дні.

На сцэне хор. Без малага шэсцідзесят спевакоў у маляўнічых нацыянальных касцюмах выконваюць песню І. Кузняцова на словы Н. Гілевіча «Мой край беларускі». Спяваюць хорам, з натхненнем. А многія ж з іх ніколі раней не бачылі сцэны, два месяцы назад упершыню прыйшлі на рэпетыцыю. Да таго ж і спявакі, і дэкламатары, і танцоры — рабочыя аднаго цэха — апрацоўкі шкла. Падыржаваць сіламі невялікага калектыву канцэрт на паўтары гадзіны!

А пачалося ісць два месяцы назад, калі працаўнікі прадпрыемства рыхтаваліся да сустрэчы 60-годдзя ўтварэння СССР. Тады нарадзілася ідэя кожнаму цэху падрыхтаваць канцэрт, прысвечаны адной з саюзных рэспублік. І не проста выканаць нацыянальныя песні і танцы, але перадаць характэрныя рысы быту, укладу жыцця. Усяго ў канцэртах было занята каля 700 чалавек — прыкладна кожны шосты працуючы. Сцэна Палаца культуры не пуставала ні гадзіны. Нярэдка рабочыя прыходзілі на рэпетыцыю адразу са змены.

Дзесяць дзён у гарадскім пасёлку Бярозаўка Лідскага раёна ішлі канцэрты. І дзесяць дзён глядзельная зала была перапоўнена. Можна таму, што пасляк аддалены ад горада і людзі рады кожнаму спеваку, танцору?

— Не зусім так, — гаворыць сакратар парткома прадпрыемства У. Кулікаў. — У нас часта выступаюць прафесіянальныя калектывы з Гродна, Мінска. Але такога аншлага ніколі не ведалі нават праслаўленыя зоркі эстрады.

Гучаць напеўныя мелодыі ў Бярозаўцы. З кожным днём усё мілагучней і званчэй.

**«АРЛЯНЯ»  
РАСПРАЎЛЯЕ  
КРЫЛЫ**

Некалькі гадоў назад у Першамайскім раёне Мінска арганізаваны дзіцяча-юнацкі клуб «Арляня». Ён шырока расчыніў свае дзверы перад юнымі жыхарамі бліжэйшых кварта-

лаў.  
— Акрамя тэатральнай студыі «Эўрыка», — гаворыць педагог-арганізатар Людміла Мірная, — у нашым клубе ёсць і шахматна-шашачныя гурткі, секцыі па футболе і хакею, музычныя гурткі па класу гітары і баяна, студыя выяўленчага мастацтва, лялечны гурток, радыётэхнічны клуб «Пеленг». Я ўпэўнена, кожны падлетак, які прыйшоў да нас, знойдзе сабе заняткаў па душы. Але гэтага мала. Чаму мы павінны навізаваць дзецям менавіта вось такія формы правядзення вольнага часу. А колькі цікавых заняткаў змагла б прыдумаць багатая дзіцячая фантазія! Таму запаветная мара — арганізаваць у клубе нешта накшталт самакіравання. Няхай савет клуба, які складаецца па большасці з падлеткаў, сам вырашаў бы, якія формы і метады клубнай работы найбольш патрэбныя. Скончыліся конкурсы і гульні, уручаны прызы. Большасці з непасрэдных удзельнікаў свята і глядачам час ісці дадому — урокі рабіць... Але яны



ведваюць: заўтра іх зноў чакае добры і надзейны сябар — клуб «Арляня».



дзе кіраўнік кружка А. БОНДАР; грае Алёша АКСЕНАЎ; у гасцях у дзяцей артыст тэатра імя Я. Купалы В. МАНАЕЎ. А. ВІЛЬЧЫНСКІ. Фота Ю. БОНДАРАВА.

НА ЗДЫМКАХ: заняткі студыі выяўленчага мастацтва вя-

**ВЯСКОВЫ БІБЛІЯТЭКАР**

Непадалёку ад маладога беларускага горада хімікаў і энергетыкаў Светлагорска раскінуўся саўгас «Горкі». Некалькі гадоў у справах даваўся мне заехаць у Давыдаўку, адну з сямі яго вёсак. У час гутарак з жыхарамі звярнуў увагу, як часта ўпамінаюць яны імя Ніны Бандарэнка.

Я пазнаёміўся з ёй і адкрыў для сябе чалавека надзвычай цікавага, аднаго са свайго справе, роднай зямлі.

Ніна Пятроўна запрасіла зайсці ў сельскую бібліятэку, дзе яна ўжо 22 гады працуе бібліятэкарам.

Памяшканне светлае, прасторнае. У чытальнай зале на стэндах — рэкамендацыі, спісы новай літаратуры. На сталах альбомы, аформленыя класіфікацыяй рукамі гаспадыні. Адкрыта адзін з іх: «Героі Вялікай Айчыннай — нашы землякі». А Ніна Пятроўна паказвае наступны альбом — «Гісторыя вёскі Давыдаўка».

— Сама хадзіла да старажылаў, гутарыла з імі. Па крупінках збіралася весткі.

Вёсцы нашай, бадай, гадоў 150. Вакол стаялі густыя лясы. Гаспадар навакольных зямель памешчык Корсак прайграў іх у карты палкоўніку Феськіну. Гэты за зграю сабак і чатыры тысячы рублёў уступіў землі прыставу Баліцкаму...

Толькі з 1922 года ў вёсцы ўсталявалася нармальнае жыццё. Пачалося будаўніцтва. Многае паспелі б зрабіць, ды пачалася вайна. Жыхары яе пайшлі ў партызаны. Мне было тады 16 гадоў.

Пасля вайны ў вёсцы арганізавалі дзіцячы дом для трохсот сірот. Было цяжка, цесна, голадна, дзеці часта хварэлі. А я, выхавальніца, казалася сабе: дзяцей трэба зберагчы. Увесь урадак са свайго сада аддала дзіцячаму дому. Свежае малако несла на кухню.

Добрыя справы людзі помняць доўга. Не выпадкова былі выхаванцы і сёння захоўваюць да Ніны Пятроўны, прыязджаюць у госці, дасылаюць пісьмы і віншаванні да святаў. У 1958 годзе дзіцячы дом расфарміравалі. Засталася бібліятэка — 900 кніг. І Ніна Пятроўна стала бібліятэкарам у Давыдаўцы.

— Помню маю першую справу, — успамінае Н. Бандарэнка, — 120 чытачоў, якім за год выдадзена 3337 кніг. Новыя выданні атрымлівалі рэдка. Хіба можна параўнаць з цяперашняй бібліятэкай! Сёння ў мяне 640 чытачоў.

А на паліцах ужо 11 тысяч кніг, ды яшчэ часопісы. Працуе ў нас і перасоўная міні-бібліятэка, а таксама пункт выдачы ў суседняй вёсцы. Дапамагаюць мне і актывісты — кнігалюбы.

— А чытачоў сваіх вы ведаеце? Чым яны цікавяцца?

— Вядома. Без гэтага нельга працаваць. Вось, напрыклад, нядаўна заўважыла, што васьмікласнікі сталі менш браць кніг. Вырасла параіцца з класным кіраўніком. Прывялі ўвесь восьмы клас у бібліятэку, расказалі школьнікам пра нашы фонды, пра даведачную літаратуру, спыталі, чым яны

цікавяцца, і паказалі ім усё, што ёсць па гэтых пытаннях у бібліятэцы.

Ніна Пятроўна заўсёды разумее дзяцей: выяўляецца вопыт работы ў дзіцячым доме. Ды і сваіх чацвёра выгадавала.

Пра сваю работу Ніна Бандарэнка гаворыць, што яна, маўляў, непрыкметная. Вось тут з ёй цяжка пагадзіцца. Важная, ды яшчэ якая важная! Выдала б, здаецца, кнігі і ўсё. Дык не! Абавязкова правядзе чытацкую канферэнцыю, вечар-вішаванне перадавікоў, збярэ разам некалькі пакаленняў жыхароў вёскі. Людзям гэта падабаецца.

Спецыялісты саўгаса таксама ўдзячныя Ніне Пятроўне. Паступіла новая кніга — званок аграному, ветэрынараму ўрачу, інжынеру. Не адну навінку выкарысталі яны, дзякуючы своечасовай інфармацыі бібліятэкара.

Працягваюць яшчэ некалькі гадоў — і Ніну Пятроўну зменіць маладая пераемніца.

— Хачу пакінуць памяць, развітаючыся з бібліятэкай. Вырасла зрабіць альбом аб перадавіках нашай гаспадаркі. Раскажу на яго старонках пра бацьку і сына Дзмітравічаў, нашых слаўтых механізатараў, пра даярку Кацярыну Шчэрбін, пра жывёлавода Васіля Шостака.

Да гэтага спісу лепшых людзей Давыдаўкі мне хочацца дадаць і імя самой Ніны Бандарэнка, сельскага бібліятэкара, чалавека шчырай і добрай душы.

Васіль ГОЛУБЕЎ.

**АНАТОЛЬ КАРПАЎ—  
ФІЛАТЭЛІСТ**

Выдатным спартыўным дасягненнем Анатоля Карпава прысвечана новая паштовая марка. На частцы тыража паштовага знака, выпушчанага ў гонар міжнароднага турніра па шахматах, які праходзіў у Маскве, зроблены надпіс: «А. Карпаў — уладальнік васьмі шахматных Оскараў». Не ўсім вядома, што чэмпіён свету па шахматах валодае не толькі багатай калекцыяй спартыўных прызоў, але і добрай калекцыяй паштовых мініяцюр. Яшчэ ў школе Талі Карпава на дзень нараджэння падарылі невялікі набор марак. Яны і сталі асновай цяперашняй багатай калекцыі гросмайстра. Філатэлія — адно з захапленняў чэмпіёна свету. Калі адзін з балельшчыкаў спытаў, ці праўда, што ён захапляецца маркамі, Анатоль Карпаў адказаў: «Так. Гэта добры адпачынак». Страсць збіральніка-калекцыянера, лічыць ён, не толькі не перашкаджае, але вельмі дапамагае заняткам шахматамі. Філатэлія — цудоўны сродак стрэсавай разрадкі і ў той жа час цікавы занятак. Маркі выдатна развіваюць памяць, а гэта для шахматыста неадценная паслуга. «Захапленне філатэліяй для мяне больш чым адпачынак, — гаворыць чэмпіён свету. — Былае, не расстаюся з альбамамі ў дні самых напружаных спаборніцтваў. Мне цяжка ўявіць сваё жыццё без шахмат і марак». Сярод узнагарод чэмпіёна свету ёсць і знак Ганаровага члена Усесаюзнага таварыства філатэлістаў. Карпаў — член праўлення Усесаюзнага таварыства філатэлістаў. Шахматная калекцыя марак

Анатоль Карпава — адна з самых багатых у краіне. Акрамя таго, у яго калекцыі ёсць тэматычныя раздзелы — маркі пра жываніс, алімпійскія віды спорту.

Не раз здаралася, што калекцыю яму памагалі папоўніць балельшчыні. На адным з турніраў у Будапешце прыхільнікі шахмат, даведаўшыся, што іх кумір — апантаны філатэліст, уручылі яму падарунак — дзве серыі марак Венгрыі, якія сталі цяпер вялікай рэдкасцю.

Не сакрэт, што захапленне філатэліяй патрабуе вялікіх затрат часу, якое ў шахматыстаў заўсёды не хапае. І ўсё ж гэта акалічнасць не перашкаджае А. Карпаву папоўняць сваю калекцыю, наведваць філатэлістычныя выстаўкі, актыўна ўдзельнічаць у рабоце Усесаюзнага таварыства філатэлістаў. Аказалася, што зборам марак захапляюцца і іншыя масцітыя шахматысты. Напрыклад, Мая Чыбурданідзе даўно цікавіцца маркамі розных краін, прысвечанымі жыванісу. У яе альбоме сабраны мініяцюры з копіямі карцін многіх музеяў свету. Міжнародны гросмайстр Л. Падугаеўскі таксама мае выдатную калекцыю марак аб алімпійскіх відах спорту. Свой вольны час аддае маркам і экс-чэмпіён свету Т. Петрасян. Ён калекцыяніруе паштовыя мініяцюры па шахматнай тэматыцы.

Можна з поўнай падставой сцвярджаць, што на шахматны Алімп узшыла і трывала там умацавалася філатэлія.

Л. КОЛАСАЎ.

**ВАС ШУКАЮЦЬ СВАЯКІ  
І ЧАКАЮЦЬ**

Паважаная рэдакцыя газеты «Голас Радзімы»! Вельмі прашу апублікаваць гэта маё пісьмо.

Мой сын Ханенка Іван Васільевіч быў мараком. У 1974 годзе застаўся жыць у Злучаных Штатах. Некаторы час пісаў пісьмы спачатку з горада Кліўленда, а потым з Нью-Йорка, дзе жыў па адрасу:

122 ST. MARKS PL.  
APT.-1 NEW-YORK, N.Y. 10003.

Мы ведаем, што сын ажаніўся з дзяўчынай, імя якой Ліда Лазар. Яе маці родам са Слонімскага раёна.

З 1979 года наш сын не дасылае аб сабе ніякіх звестак.

Хачу праз вашу газету звярнуцца да суайчыннікаў. Магчыма, каму-небудзь з іх, хто жыве ў ЗША, вядома пра лёс майго сына і яго месца жыхарства. Я спадзяюся, што Іван жывы і здаровы і пасля гэтага звароту прыйдзе мне вестачку. Але калі з ім што-небудзь здарылася, наведміце пра яго лёс. Вельмі прашу выканаць гэтую маю просьбу.

З павагай

Васіль ХАНЕНКА, бацька.

Тых, хто што-небудзь ведае пра лёс ХАНЕНКІ Івана Васільевіча, просім напісаць па адрасу: БССР, Гомельская вобласць, Светлагорскі раён, вёска Кнашэвічы, ХАНЕНКУ Васілю Мікалаевічу або ў рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» па адрасу: горад Мінск, Ленінскі праспект, 44.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

**НАШ АДРАС:**

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.  
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,  
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня  
выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 104

**СВОЙ ГРЭЦКІ АРЭХ**

Грэцкі арэх — адзін з найбольш каштоўных прадуктаў харчавання. Яго плады па пажыўнасці ў тры разы перавышаюць хлеб, у дзесяць — малако, у трыццаць — свежыя яблыкі. У ім утрымліваецца да сямідзесяці працэнтаў тлушчу, да трыццаці — бялкоў і цукру.

У Беларусі грэцкі арэх сустракаецца пераважна ў аматарскіх садах Брэскай і Гомельскай абласцей. Пладаносныя дрэвы растуць у 18 раёнах рэспублікі. Іх можна выкарыстоўваць і для атрымання пладоў, і для ахоўнага насаджэння ўздоўж дарог.